

**Напрями захисту жінок-мігрантів, біженок і шукачок притулку  
в Україні.**

**Піддубна А.В.**

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу та  
організації досудового слідства факультету №1*

*Харківський національний університет внутрішніх справ,*

*e-mail: fkbyf23091981@gmail.com,*

*ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1244-2263>*

*м. Харків, Україна*

Протягом останніх років в Україні актуальним напрямком досліджень та дискусій є питання щодо гендерної рівності, що передбачає стан, коли чоловіки і жінки можуть рівноправно реалізувати свій потенціал. Однак, жінки піддаються гендерно-обумовленому насильству, особливо жінки з числа мігранток, біженок та шукачок притулку, які стають жертвами сексуального насильства, зґвалтувань, торгівлі людьми, примусових шлюбів, каліцтва жіночих геніталій як в країнах свого походження, так і під час подорожі чи у країнах призначення. Крім того, жінки-мігрантки, працюючи у неформальному секторі, стають соціально незахищеними та мають більше ризиків зіштовхнутися з поганими умовами праці та трудовою експлуатацією. В усьому світі жіноча міграція є зоною підвищеного ризику та порушень прав, свобод та законних інтересів людини. Вказана група жінок є найуразливішою та потребує захисту та підтримки, однак, в багатьох державах світу, в тому числі в Україні, захист таких жінок від гендерно-обумовленого насильства не є першочерговим завданням, а в питаннях захисту жінок, які мігрують від насильства і домашнього насильства є прогалини в законодавстві й практиці, які мають бути заповнені.

Обставини збройного нападу держави агресора 24 лютого 2022 року проти України, а саме: вбивства цивільного населення, знищення житлових

об'єктів, інфраструктури правоохоронних органів, судів в населених пунктах, окупації окремих місцевостей (адміністративних територій), тощо, призвели до масового переміщення жінок до різних країн світу. Саме Рекомендації Res (2022)17 Комітету міністрів державам-членам щодо захисту прав жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку [1] надають конкретні поради нашим державам-членам щодо захисту жінок-мігранток, біженок чи шукачок притулку від усіх форм насильства, підтримки постраждалих та забезпечення відповідальності винних. [2]

Проблемним питанням захисту прав жінок з числа мігранток, біженок та шукачок притулку є відсутність системи збору і аналізу інформації у гендерному розрізі, в результаті чого відсутня інформація щодо: кількості жінок з числа біженок та мігранток, які постраждали від гендерно-обумовленого насильства, місця вчинення насильства (країна походження, під час подорожі чи вже в Україні), вік потерпілих, чи мали вони доступ до національної системи допомоги та захисту, які проблеми і на якому етапі у них виникли. Відповідно, у разі відсутності такої інформації, неможливо розробити ефективні державні програми протидії домашньому насильству, а також визначати якої спеціалізованої допомоги та захисту ця категорія жінок потребує. Для суспільства в Україні мігрантки, біженки та шукачки притулку залишаються невидимими, тому захищати їхні права надзвичайно складно. Саме положення Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська Конвенція) [3], направлені на захист прав постраждалих жінок, скорочення ризиків для жінок бути підданими насиллю, надання їм підтримки і допомоги без дискримінації за будь-якою ознакою (статі, гендеру, раси, кольору шкіри, мови, релігійних, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, належності до національної меншини, майнового стану, народження, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, віку, стану здоров'я, інвалідності, сімейного стану, статусу мігранта чи біженця або іншого статусу). Стамбульська конвенція визначає форми насильства щодо жінок, які

можуть бути ідентифіковані як кримінальні правопорушення, а саме: психологічне насильство, переслідування (сталкінг), фізичне насильство, сексуальне насильство (включаючи зґвалтування), примусовий шлюб, каліцтво жіночих геніталій, примусовий аборт і примусова стерилізація, сексуальні домагання, також Конвенція пропонує встановити відповідальність за основні види насильства щодо жінок.

Як недолік вказаного напрямку в Україні, необхідно вказати на відсутність підготовлених фахівців або системи прийому, під час яких по прибуттю в країну можна було б ідентифікувати постраждалих жінок від гендерно-обумовленого насильства; відсутні спеціалізовані служби підтримки, що повинні надавати допомогу з урахуванням гендерного фактору і враховувати особливі потреби шукачок притулку. На сьогоднішній день, діє Інструкція, яка регулює порядок дій посадових осіб Державної прикордонної служби України [4] у взаємодії з територіальними органами Державної міграційної служби України під час звернення іноземців та осіб без громадянства із заявами про визнання біженцями або особами, які потребують додаткового захисту. Однак, вказана Інструкція не містить гендерних аспектів поводження з жінками, які подають заяви на отримання притулку в Україні. [5]

Крім того, з метою усунення проблем доступу до притулку жінок-біженців, переселенців і внутрішньо-переміщених жінок та ризику бути затриманою на 18 місяців у пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, необхідно переглянути та удосконалити наявні стандарти прийому мігрантів, шукачів притулку та біженців в частині гендерних умов прийому; особливу увагу приділити ранньому виявленню жінок, які постраждали від насильства. Внести зміни до законодавства в частині забезпечення наявності альтернативи затриманню жінок, які постраждали від насильства і звернулися із заявами про надання статусу біженця чи додаткового захисту та жінок-мігранток без документів.

Таким чином, за дослідженням встановлено, що існує ряд дискусій щодо вказаних проблемних питань, що вимагають активізації заходів, спрямованих

на розвиток гендерної рівності. Досягнення гендерної рівності потребує змін на соціальному, правовому, економічному та політичному рівнях. Втім, підняті питання не є остаточними і підлягають додатковому дослідженню або науковому вивченню.

### Література:

1. Рекомендації Rec (2022)17 Комітету міністрів державам-членам щодо захисту прав жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку (Ухвалено Комітетом міністрів на 132-му засіданні Комітету міністрів 20 травня 2022 року) URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cm-rec-2022-17-ukr/1680a76356> (дата звернення: 13.09.2022).

2. Боротьба з насильством стосовно жінок в Україні. Захист прав жінок і дівчат-мігрантів, біженок та шукачок притулку: прийнята нова рекомендація Ради Європи. Офіс Рад Європ в Україні. URL: [https://www.coe.int/uk/web/kyiv/combating-violence-against-women-in-ukraine-covaw-/-/asset\\_publisher/CbX2WT21KEfR/content/protecting-rights-of-migrant-refugee](https://www.coe.int/uk/web/kyiv/combating-violence-against-women-in-ukraine-covaw-/-/asset_publisher/CbX2WT21KEfR/content/protecting-rights-of-migrant-refugee) (дата звернення: 13.09.2022).

3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами та Пояснювальна доповідь Стамбул (Туреччина) 11.V.2011 URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e> (дата звернення: 13.09.2022).

4. Наказ МВС «Про затвердження Інструкції з оформлення посадовими особами Державної прикордонної служби України матеріалів справ про адміністративні правопорушення» від 18.09.2013 № 898 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1729-13#Text> (дата звернення: 13.09.2022).

5. Чи здатна Україна надати мігранткам, біженкам та шукачкам притулку допомоги та захист від гендерно-обумовленого насильства? (Частина 1). Posted on Вересень 3, 2020 by admin in Publications. URL: <http://jurfem.com.ua/chy-zdatna-ukraina-nadaty-migrantkam-bigenkam-dopomogu-ch1/#> (дата звернення: 13.09.2022).